

a) podľa § 61 VZ, ak v-nený vlastník do šiestich mesiacov po právoplatnom určení náhrady (§§ 36 a 55) nezažiada o exekúciu na uhradenie alebo složené jej do depozitu a v-niteľ túto náhradu sám ani neuhradí, ani nesloží, a nehnuteľnosti pojaté do v-ňovacieho plánu nevezme do držby. Rozhodnúť o tom, že účinky v-ňovacieho výmeru zanikly, prislúcha úradu, ktorý vydal v prvej stolici v-ňovací výmer alebo určil v-ňovací plán na podklade pokonávky;

b) podľa všeob. ban. zák. rovnako ako hore sub a), lebo tento zákon nemá v tomto smere nijakých ustanovení, a všeob. vyvl. zák. možno použiť obdobne;

c) podľa § 8 VO, ak v-niteľ v určenej lehote v-nený objekt nepoužije aspoň čiastočne na účel, na ktorý sa predmet v-nil. Rozhoduje o tom ONV, ktorý rozhodoval o v-není v I. stolici, na žiadosť osoby, proti ktorej v-ňovací výmer smeruje, ale len vtedy, ak bola podaná do 3 mesiacov po uplynutí lehoty. ONV môže vysloviť tiež, že účinnosť zanikla len čiastočne (len čo do určitých objektov);

d) podľa § 12 ods. 2 VN, ak v-niteľ nesplní povinnosti, ktoré vyplývajú z v-ňovacieho výmeru v určených lehotách. Rozhodne o tom ONV, ktorý vydal v-ňovacie rozhodnutie v I. stolici.

e) podľa § 13 ods. 1 V2RP, ak v-niteľ (jeho právny nástupca) nezačne so stavbou na ktorú sa v-nenie povolilo, do 31. VIII. 1948, alebo nepoužije pozemok na iný účel, na ktorý sa v-nenie stalo do 31. XII. 1948. ONV zruší v-ňovací výmer na žiadosť v-neného, podanú v prepadnej lehote 3 mesiacov po uplynutí spomenutých termínov.

V-niteľ má nárok na vrátenie toho, čo z titulu v-nenia plnil [s prípadnými úžitkami len v prípade hore sub c) a e)]. V-nený má v prípadoch c), d) a e) nárok na náhradu škody, ktorá mu vznikla v-ňovacím konaním. Tento nárok, ak sa neuspokojí dohodou alebo pokonávkou, možno uplatňovať riadnou cestou súdnou (v prípade vyvl. nar. len do 6 mesiacov).

11. Pre v-nenie platia dosť rozsiahle poplatkové úľavy, určené pôvodne §§mi 63 a 64 VZ. Ustanovenia tieto boli pojaté pod sadz. pol. 96/61 popl. prav. do poplatkovej tarify a používajú sa, ak niet osobitného iného predpisu pri všetkých druhoch v-nenia.

Alojz Matura.

Vyznamenání.

I. Obecné předpisy. — II. V-í civilní. — V-í vojenská.

I. V-ím v obecném smyslu rozumíme čestné označení osoby za nějaký záslužný čin nebo záslužnou činnost. V-í se uděluje zpravidla buď propůjčením řádu, čestného odznaku nebo titulu, anebo jiným způsobem.

Odkazuji tu především na heslo „Řády“, sv. III., str. 901 a na heslo „Tituly“, sv. IV., str. 918. O obou těchto druhích v-í platí zákon z 21. října 1936, č. 268 Sb., který v § 1 ustanovuje, že „v-í ve způsobu řádů a čestných odznaků za zásluhy o stát československý může zakládati se souhlasem presidenta republiky vláda cestou nařizovací, a to jak pro československé státní občany, tak pro cizince“. Z tohoto ustanovení vyplývá, že zakládání těchto v-í přísluší vládě za souhlasu presidentova, propůjčování pak podle téhož § presidentu republiky k návrhu vlády. Vojenská vyznamenání za statečnost před nepřitelem propůjčuje kromě toho také — na základě zmocnění presidenta republiky — ministr národní obrany nebo příslušný vojenský velitel.

Kromě těchto v-í může podle § 3 vláda usnesením zakládati pamětní odznaky a určití podrobnosti jejich udělování.

Dále může (§ 4) president republiky, vláda nebo její členové projevovali uznání za vynikající činnost nebo výkon ve veřejném zájmu. Podrobnosti jest stanoviti cestou nařizovací se souhlasem presidenta republiky.

V-í podle § 1, t. j. ve formě řádů a čestných odznaků, přísluší presidentu republiky v nejvyšších stupních (§ 1, odst. 3). Zůstávají mu i když přestal býti presidentem republiky, leč by ztratil svůj úřad podle § 67 ústavní listiny, t. j. pro velezradu.

Jak bylo již uvedeno, podle § 1 se zřizují v-í jak pro československé občany, tak pro cizince. Československým státním občanům může býti za propůjčení československého řádu nebo čestného odznaku uložena taxa ve prospěch státní pokladny (§ 8). Toto ustanovení však neplatí pro v-í za statečnost.

Zákon č. 268/1936 Sb. obsahuje dále ustanovení povahy pořádkové. Tak podle § 6 může úřad politický (správní úřad národní bezpečnosti) z důvodů veřejného klidu a pořádku zakázati nošení nebo jiné

veřejné užívání cizozemských v-í, avšak jen těch, k jejichž přijetí není třeba souhlasu presidenta republiky podle § 2 cit. zákona, jakož i cizozemských pamětních odznaků. Může dále vázati jejich nošení a jiné veřejné užívání na úřední povolení. Zakročující úřad může pak tato opatření provést jak ve formě všeobecné normy, tak normy konkrétní pro jednotlivé případy.

Zákon obsahuje pak správní trestní sankci (§ 7), již se stíhá podle odst. 1, č. 2 ten, kdo úmyslně a veřejně užívá zákonem zrušených řádů a odznaků, podle č. 3 pak ten, kdo si osobuje československý nebo cizozemský řád, čestný odznak, pamětní odznak nebo jiný zevní projev uznání, ač k tomu není oprávněn. Tyto delikty jsou trestné i tehdy, byly-li spáchány československými státními občany v cizině. Táž trestní sankce dopadá dále i na přestoupení obecných či konkrétních opatření, jakož i konkrétních příkazů a zákazů podle § 6 zákona. Trestem, který ukládají úřady politické (správní úřady národní bezpečnosti), může být pokuta do 20.000 Kčs nebo vězení do 2 měsíců. Pro případ nedobytnosti pokuty se uloží náhradní trest vězení do 2 měsíců podle míry zavinění.

Zákonem č. 268/1936 Sb. byla zrušena všechna ustanovení mu odporující nebo věc jinak upravující. Zejména byl zrušen § 2 zákona č. 61/1918 Sb. a §§ 4, 5 a 6 zákona č. 243/1920 Sb. Z § 7 posléze cit. zákona byla pak vypuštěna konečná slova: „pokud mluví o řádech a čestných titulech“.

II. Konkrétně lze naše v-í rozdělit na dva druhy. Jsou povahy civilní a vojenské.

K civilním je třeba počítati v-í podle dekretu presidenta republiky z 12. října 1945 č. 89 Sb. za zásluhy o výstavbu státu a za vynikající pracovní výkony. Tato v-í mohou být udělena podle § 1 osobám, které se vynikajícími výkony na poli hospodářském, vědeckém nebo kulturním zasloužily o výstavbu státu nebo které vynikajícími pracovními výkony přispěly k mimořádnému úspěchu veřejného významu v průmyslové výrobě, v zemědělství, při zajištění výživy nebo v jiném hospodářském podnikání.

K těmto v-ím patří udělení čestného titulu „Hrdina práce“ nebo „Hrdinové práce“, čestná putovní standarta „Hrdinům práce“, čestná standarta „Bojovníkům práce“, čestný odznak za zásluhy o vý-

stavbu státu, čestný odznak pracovní obětavosti a konečně veřejné uznání.

V souvislosti s těmito v-ími mohou být udělovány též peněžní nebo jiné odměny nebo jiná práva a výhody, jež mohou spočívat též ve zvláštní úpravě pracovních a mzdových podmínek.

Tato v-í jsou prosta poplatků. Ztrácí je, kdo byl pravoplatně odsouzen pro zločin, dále přečin nebo přestupek podle zákona č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky nebo pro přečin či přestupek spáchaný z pohrutek nízkých nebo nečestných, nebo proti veřejné mravopoctnosti.

Pro civilní osoby, ale ne výlučně, je určen pamětní odznak druhého národního odboje, který byl založen usnesením vlády ze 14. května 1946 (viz Úř. list, č. 1486/1946) jako viditelná upomínka pro státní občany, kteří svou účastí na odboji mimo organisované vojenské jednotky přispěli k osvobození republiky nebo byli perseklováni z důvodů národních nebo politických.

Pamětní odznak uděluje ministr vnitra, který toto právo může přenést na předsedy zemských národních výborů. Uděluje se též in memoriam. Může být odňat, vyjde-li dodatečně najevo, že neměl být udělen.

Jiným v-ím je čestný titul „národní umělec“. Uděluje jej vláda k návrhu ministra informací nebo na společný návrh ministra informací a ministra školství a osvěty. Vláda tu patrně opírá své usnesení o § 4 zákona č. 268/1936 Sb. o řádech a titulech. Titulem „národní umělec“ bylo dosud vyznamenáno 32 umělců a umělekyn. Připravuje se vládní nařízení, které by upravilo formu udělování tohoto titulu a které by také zajišťovalo doživotní čestný důchod národním umělcům a zaopatřovací plat pozůstalým po nich.

Za v-í je také považovati udělení různých cen, tak na př. státní novinářské ceny Karla Havlíčka Borovského podle zákona č. 207/1946 Sb. Uděluje ji každoročně vláda k 31. prosinci ve výši 100.000 Kčs na návrh profesorského sboru novinářské fakulty Vysoké školy politické a vrcholné organisace novinářů (Ústředního svazu čsl. novinářů) novináři slovenské národnosti a československé státní příslušnosti za vynikající službu novinářskou činností.

Patří sem dále různé čestné ceny zemské i městské, které se udělují k výročí osvobození v r. 1945. Třeba je také uvést

státní ceny v oboru umění, vědy, novinařství, rozhlasu a filmu udělované ministrem školství a osvěty k 28. říjnu.

Je třeba se ještě zmíniti o zvláštním v-í, udělovaném prezidentem republiky za dlouholeté služby. Jde o uznání osobám, které vynikly nepřetržitou a pilnou prací a věrností po 40 let v témž závodě nebo u téhož zaměstnavatele. V-í vysloví prezident republiky ve formě resoluce, jež pak intimuje příslušné ministerstvo vyznamenání. Jen ve výjimečných případech se doručí prezidentem vlastnoručně podepsaný přípis. Uděluje se zpravidla osobám ve službách soukromých a jen výjimkou cizím státním příslušníkům. V-í vzniklo v roce 1919, „aby tím byli povzbuzeni všichni a stali se pilnými spolupracovníky na výstavbě naší republiky“. Udílení tohoto v-í je upraveno několika výnosy předsednictva ministerské rady (z 24. května 1919, č. 9104/19 m. r., z 28. července 1919, č. 12.060/19 m. r., z 22. ledna 1920, č. 21.944-19 m. r.) a notami kanceláře presidenta republiky (ze 7. července 1919, č. D-450/399, z 5. února 1920, č. 691/20, z 27. září č. 6004/20 a z 10. února 1921, č. P-186/21).

K vojenským v-ím je třeba počítati kromě těch, která byla založena v období I. světové války (viz heslo „Řády“), v-í vzniklá za II. světové války a po ní.

Sem patří především Československý válečný kříž z r. 1939, který byl založen nařízením vlády republiky Československé v Londýně z 20. prosince 1940, č. 4 Úř. věst. čsl. z r. 1941. Toto vládní nařízení a stanovy tohoto v-í jsou obsaženy v příloze k vyhlášce ministra vnitra z 26. ledna 1946 č. 41 Sb., podle níž zůstávají tyto normy v platnosti i nadále ve smyslu usnesení vlády z 15. ledna 1946.

Podle těchto předpisů byl zřízen Československý válečný kříž z r. 1939 na památku boje za osvobození republiky z nepřátelského obsazení jako viditelné v-í československým občanům ve vlasti, jednotkám a příslušníkům československé armády v zahraničí, jakož i jednotkám a příslušníkům spojeneckých armád, kteří se zúčastnili boje, vzplanuvšího r. 1939, a prokázali v něm vynikající a úspěšný čin výkonný nebo velitelský, při čemž byli osobně vystaveni nebezpečí života nebo život obětovali. Kříž má jen jeden stupeň. Udílí jej prezident republiky, ministr národní obrany nebo příslušný velitel na základě zmocnění presidenta k návrhu vlády.

Československá medaile za chrabrost před nepřítelem byla zřízena nařízením vlády československé v Londýně z 20. prosince 1940, č. 5 Úř. věst. čsl. z r. 1941. Vládní nařízení a stanovy v-í jsou obsaženy v příloze k vyhlášce ministra vnitra z 26. ledna 1946, č. 42 Sb., podle níž zůstávají tyto předpisy i nadále v platnosti podle vládního usnesení z 15. ledna 1946.

Toto v-í bylo zřízeno na památku boje za osvobození republiky z nepřátelského obsazení jako viditelné znamení těm, kdo prokázali činem osobní statečnost před nepřítelem na bojišti vnitřním nebo zahraničním. Má jeden stupeň. Způsob udílení je týž jako u Čsl. válečného kříže.

Československý vojenský řád Bílého lva „Za vítězství“ byl založen nařízením vlády v Londýně z 9. února 1945, č. 7 Úř. věst. čsl. Toto vládní nařízení a stanovy řádu jsou otištěny v příloze k vyhlášce ministra vnitra z 26. ledna 1946 č. 43 Sb., podle níž zůstávají v platnosti i nadále ve smyslu usnesení vlády z 15. ledna 1946.

Zřízení řádu je opřeno o § 1 zákona č. 268/1936 Sb. Je určeno jako v-í pro československé občany a příslušníky cizích států za vynikající vojenské zásluhy o náš stát a jeho vítězství. Osoba navržená pro v-í musí prokázati osobní statečností takový mimořádný bojový čin, který měl vzápětí rozhodující vliv na úspěšné provedení bojového úkolu jednotky, ve které byla zařazena nebo které byla velitelem, popřípadě na úspěšné provedení úkolu jednotek nadřazených nebo sousedních, dále velitelský čin takového mimořádného rázu, že byl rozhodující pro úspěch operace vlastní či vyšší jednotky. Řád pozůstává z hvězdy I. a II. stupně, z kříže a ze zlaté a stříbrné medaile. Způsob udílení je týž jako u předchozích v-í.

Československou vojenskou medaili za zásluhy zřídila československá vláda v Londýně nařízením z 20. dubna 1943, č. 5 Úř. věst. čsl., jež bylo podle vyhlášky ministra vnitra z 23. března 1946 č. 56 Sb. ponecháno v platnosti ve smyslu vládního usnesení z 5. března 1946. Nařízení o založení medaile a stanovy tohoto v-í jsou otištěny v příloze k této vyhlášce. Některé změny těchto předpisů jsou obsaženy ve vládním nařízení z 5. března 1946 č. 70 Sb.

Medaile, která má dva stupně, se udílí příslušníkům československé armády, ar-

mád spojeneckých, a ve zvláštních případech i civilním osobám, za vynikající vojenské činy a zásluhy o československou armádu mimo boj.

Vládním nařízením z 2. dubna 1946 č. 105 Sb. (doplněk ve vl. nař. z 9. dubna 1947 č. 63 Sb.) byl se souhlasem presidenta republiky podle zák. č. 268/1936 Sb. zřízen Československý vojenský řád „Za svobodu“ o třech stupních jako vojenské v-i pro československé nebo cizí státní občany, kteří v letech 1939 až 1945 svou činností vojenskou v zahraničí nebo na půdě domácí přispěli k osvobození republiky. Řád může býti udělen státním občanům, kteří dobrovolně vstoupili do naší zahraniční armády v r. 1939 a 1940, dále pak těm, kteří v r. 1939 až 1945 bojovali v zahraničí nebo na půdě vlasti proti vetřelcům a přispěli tím k osvobození republiky, zvláště těm, kteří pro takovou činnost byli žalářováni nebo mučeni. Řád lze udělit i cizím státním občanům.

Československý velitelský řád Jana Žižky z Trocnova se opírá o vl. nařízení ze 14. června 1946 č. 152 Sb. ve smyslu § 1 zákona č. 268/1936 Sb. Tento řád má tři stupně (zlatou hvězdu, stříbrnou hvězdu a medaili) a je určen jako vojenské v-i pro velitele jednotek československé nebo některé spojenecke armády, kteří osobní statečností nebo vynikající bojovou činností jako velitelé přispěli k osvobození republiky.

Československá Jánošíkova medaile byla zřízena vl. nařízením ze 14. června 1946 č. 154 Sb. jako vojenské v-i pro československé partyzány a příslušníky spojeneckých států, kteří vynikajícím způsobem přispěli k organisování našich partyzánských jednotek nebo se vyznamenali v jejich bojích ať na území republiky nebo mimo ně. Pojem čl. partyzána je vymezen v zákoně č. 34/1946 Sb. Musí jít vždy o činnost před 10. květnem 1945.

Pro nošení vojenských v-i platí určité pořadí, které je vždy určeno v příslušných stanovách.

Jaroslav Pošváb.

Vyživovací příspěvek.

I. Pojem, zákonná úprava a právní povaha. II. Podmínky nároku. III. Trvání nároku a výše příspěvku. IV. Úřady a řízení. V. Úprava platná na Slovensku. VI. Vyživovací příspěvek pro rodiny příslušníků čl. zahraničních vojsk. VII. Zvláštní případy vyživovacího příspěvku.

I. Pojem, zákonná úprava a právní povaha.

(Státním) vyživovacím příspěvkem rozumíme podporu, kterou stát vyplácí rodinným příslušníkům osoby konající vojenskou službu. Branný zákon č. 193/1920 Sb. (úplné znění publikováno vyhláškou ministra národní obrany č. 30/1934 Sb.), který zavedl brannou povinnost pro všechny státní občany bez výjimky, musil se vypořádat i s otázkou, jak zabezpečiti nejnutnější výživu rodinných příslušníků osoby povolané k vojenské službě. V § 39 přislíbil proto, že zvláštní zákon stanoví, pokud bude poskytnut vyživovací příspěvek rodinám, jichž výživa závisela na osobě vykonávající činnou službu. Tímto slíbeným zákonem je zákon č. 120/1921 Sb., kterým se vydávají předpisy o poskytování v. p-u rodinám osob vykonávajících činnou službu vojenskou. Tento zákon (jeho účinnost byla v § 7 omezena jen do konce r. 1921, zákonem č. 476/1921 Sb. byla však prodloužena až do příští jednotné zákonné úpravy v. p-u) upravuje ovšem otázku v. p-u jen mimo případ mobilisace. Pro dobu mobilisace byla věc upravena již před vydáním branného zákona, a to zákonem č. 530/1919 Sb. o státním p-u v-m.

Uvedené dva zákony jsou základními normami upravujícími poskytování v. p-u. Rozdíl mezi nimi je jen v rozsahu nároku; ostatní předpisy jsou stejné, neboť podle § 5 zák. č. 120/1921 Sb. platí pro v. p-k upravený tímto zákonem, ustanovení §§ 3 až 9 zák. č. 530/1919 Sb. obdobně. Prováděcí předpisy k zák. č. 530/1919 Sb. byly vydány vlád. nařízením č. 582/1919 Sb., Z pozdějších předpisů (doplňujících příp. pozměňujících) nutno uvést vl. nař. č. 279/1936 Sb., které přiznalo v. p-k i nezaměstnaným, opatření Stálého výboru č. 227/1938 Sb., jež nově upravilo rozsah nároku (pojem oprávněných osob) a zák. č. 15/1946 Sb. kterým byly naposledy upraveny sazby v. p-u.

Jak již z názvu samotného plyne, je v. p-k toliko příspěvkem na výživu a jeho účelem není, aby nahradil každou újmu majetkovou, která nastane nastoupením povolaného do vojenské služby, nýbrž má poskytnouti podporu v mezích zákonem vytčených toliko tenkrát, když uvedená majetková újma přivodí ohrožení výživy oprávněných osob. V. p-k je podle § 5 zák. č. 530/1919 Sb. osobním důchodem, který nelze zciziti třetí osobě postupem, příkazem, za-